

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)
INTERNATIONAL HUMANITIES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume: 6 Issue: 1 Year: 2022

**BÖLGESEL GELİŞME VE KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA SOSYAL
POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KIZILTEPE ÖRNEĞİ****

Ömer SEZER*

MAKALE BİLGİSİ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru:14.11.2021
Revizyon : 08.05.2022
Kabul : 11.05.2022
Orcid Numarası :
0000-0003-1811-2951

Anahtar Kelimeler:
Kızıltepe, Sosyal Politika,
Bölgesel Gelişme,
Küreselleşme.
Jel Kodları: F60, J18, R58

ÖZ

Türkiye’de bölgeler arası gelişmede oransızlıklar mevcuttur. Bu oransızlık, dengesizliklerin giderilmesi ve yok edilmesi için tüm kişi, kurum ve kuruluşların görevlerini en iyi şekilde icra etmesi gerekmektedir. Bölgesel gelişmenin amacına ulaşması, istikrarsızlıkların yok edilmesi için bölgede nüfus, eğitim, sağlık, altyapı vb. hizmetlere daha çok önem verilmesi ve sosyal politikalara haiz alanların yaratılması gerekmektedir. Bu çalışmada; Saha çalışması gerçekleştirdiğimiz Kızıltepe’de bölgesel gelişme ve küreselleşme bağlamında sosyal politikaların değerlendirilmesi; ekonomi başta olmak üzere siyasal, sosyal ve kültürel açıdan istikrar, düzen ve eşitliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

**EVALUATION OF SOCIAL POLICIES IN THE CONTEXT OF REGIONAL
DEVELOPMENT AND GLOBALIZATION: THE CASE OF KIZILTEPE**

ARTICLE INFO

Article History:
Received: 14.11.2021
Revised : 08.05.2022
Accepted : 11.05.2022
Orcid Number:
0000-0003-1811-2951

Keywords: Kızıltepe, Social
Policy, Regional Development,
Globalization.
Jel Codes: F60, J18, R58

ABSTRACT

There are disproportions in interregional development in Turkey. In order to eliminate and eliminate this disproportion, imbalances, all individuals, institutions and organizations must perform their duties in the best way possible. Population, education, health, infrastructure, etc. in the region in order to achieve the purpose of regional development and to eliminate instability. It is necessary to give more importance to services and to create areas with social policies. In this study: Evaluation of social policies in the context of regional development and globalization in Kızıltepe, where we conducted fieldwork; it is aimed to ensure stability, order and equality in political, social and cultural terms, especially in the economy.

** Bu makale 17-18 Kasım 2021 tarihleri arasında Bakü, Azerbaycan’da düzenlenen “1 MİLLET, 6 DEVLET, ORTAK MEDYA (TÜRKÇE KONUŞAN ÜLKELERİN MEDYA PLATFORMU) ULUSLARARASI SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ” adlı etkinlikte özet bildiri olarak sunulup, kongre kitabında basılmış olan “BÖLGESEL GELİŞME VE KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA SOSYAL POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KIZILTEPE ÖRNEĞİ” başlıklı bildirin tamamlanmış halidir.

* Bilimsel Araştırmacı, Uzman, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, RESEARCHER ID: ABD - 9191 - 2020, e - Mail: omersezer47@hotmail.com

Research Article / Araştırma Makalesi

Cite As/ Alıntı: Sezer Ö. (2022), " Bölgesel Gelişme Ve Küreselleşme Bağlamında Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 6 (1).

GİRİŞ

Küreselleşme süreci insan varlığından illebet ileri süre gelen bir kavram olup bir nevi gelişim ve değişimin ortaya konulma sürecidir. Bu süreç durmaksızın devam etmekte ve tüm beşeri unsurlara tesir etmektedir. Gelişme kavramı da değişimin bir unsuru olduğu için küreselleşme kavramına haiz alanlar yaratmaktadır.

Sosyal politika devletin ülke genelinde veya bir bölgesinde yaşayan insanların, can, mal, refah ve düzenini korumak amacıyla uyguladığı politikaların tamamıdır. Politikalar devlet işlerini düzenleme ve yürütme etkisine sahip olduğu için bir yenileşme hareketidir böylelikle sadece devletin bireyler üzerindeki kolaylaştırıcı etkisi değil, bireylerin de devlet işlerinin yürütülmesinde yardımcı etkisinin olduğu bir alandır.

Sosyal politikaların oluşturulma sürecinde etkili olan tek unsur sadece kamu olmayıp meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri (STÖ), üniversiteler, sosyal örgütlenmeler ve sendikalar da yer almaktadır. Bu durum politikaların, küreselleşme kavramı ile iç içe olduğunu ortaya koymaktadır. Böylelikle sosyal politikaların uygulanması ile bölgesel gelişme kavramı var olmakta ve küreselleşme kavramının sürekliliğini ortaya koymaktadır (Bedir ve diğerleri, 2014: 9).

“Türkiye, üç tarafı denizlerle kaplı, sekiz farklı devlete; kara sınırı ile komşu olan ve kendi içinde seksen bir ili barındıran yedi bölgesi bir ülkedir. Bu denli stratejik konumdaki bir ülkeye sekiz farklı devletin komşu olması ülkede siyasal, sosyal ve kültürel alanda farklılıkların oluşmasını ön plana çıkarmaktadır” (Sezer, 2021: 1). Türkiye’deki yapısal sorunların başını çeken unsur, bölgelerarası gelişme farklılıklarının olmasıdır. Bu sorun birçok sosyo-politik soruna zemin hazırlamaktadır.

Genellikle gelişmemiş veya az gelişmiş bölgelerin, gelişmişlik seviyesine yükseltilmesi suretiyle bölgelerarası farklılıkların azaltılması, ülke ve bölge genelinde ekonomi başta olmak üzere siyasal, sosyal ve kültürel büyümenin sağlanması vb. gibi konular sosyal politikaların temel hedefi olmuştur.

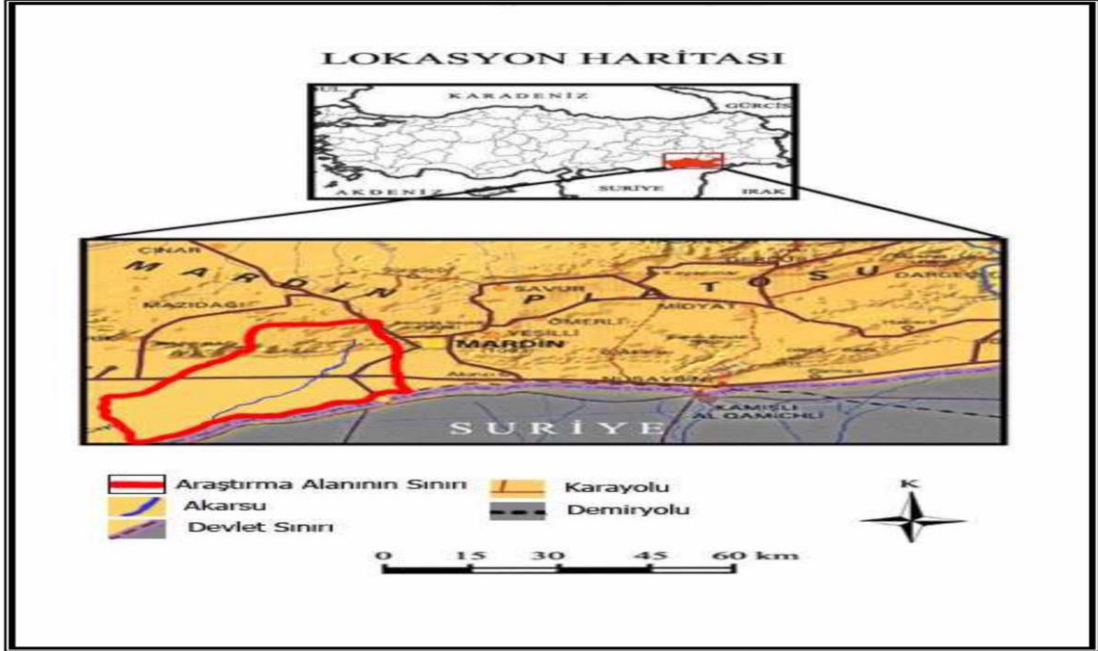
Türkiye’de sosyal politikaların uygulanma alanlarından bazıları da bölgesel gelişimin desteklendiği projeler olmuştur. Bu projeler devletin bölgesel kalkınmayı ekonomi başta olmak üzere, siyasal sosyal ve kültürel alanda desteklemesi ve genel olarak ise bunu sosyal politika olarak değerlendirmesi ile sonuçlanmaktadır.

Cumhuriyetin ilanı olan 29 Ekim 1923 tarihinden bu yana değişik boyutlarda yaşanan bölgesel dengesizlik sorunu, planlı dönemin başlangıcı olarak sayılan 1963 yılına kadar, hükümetlerce ulusal önceliklerden dolayı dikkate alınmamıştır. Planlı dönem sonrasındaki dönemlerde de bölgesel dengesizlik konusunda vurgular yapılmasına rağmen, Kalkınmada Öncelikli Yörelere kapsamında sağlanan teşvikler dışında önemli uygulamalar görülmemiştir. 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın uygulandığı 1979’lu yıllarda Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)’ın faaliyete geçilmesi ile birlikte yerel veya bölgesel kalkınmaya önemli düzeyde kaynak ayrılması hedeflenmiştir (Arslan ve Ay, 2007: 412).

1. KIZILTEPE’DE BÖLGESEL GELİŞME VE KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA SOSYAL POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mardin ilinin güneybatısında yer alan Kızıltepe, doğusunda Nusaybin, batısında Derik, kuzeyinde Mazıdağı ve güneyinde Suriye Arap Cumhuriyeti Devleti sınırları ile çevrilidir. İlçe il merkezine ortalama 25 km mesafededir.

Harita: 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Kaynak: (Öztürk, 2009: 7)

Kızıltepe, Mezopotamya ovasına kurulmuş, Asya ve Avrupa kıtaları arasında önemli bir ticaret yolu unvanına sahip tarihi İpekyolu'nu barındırmaktadır. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel açıdan bu denli özelliklere haiz bir ovanın defalarca istilaya uğramış olması kaçınılmazdır. "Nitekim bilinen tarihi çağlardan bu yana bölgede sırasıyla Huriler, Asurlar, Akadlar, Sümerler, Medler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Emeviler, Abbasiler, Mervaniler, Selçuklular (Artuklular), Moğollar, Safeviler, Akkoyunlar, Karakoyunlular, Osmanlılar olmak üzere toplam 17 bilinen medeniyete ev sahipliği yapmıştır" (Öztürk, 2009: 20).

Foto 1: Kızıltepe Ulu Cami

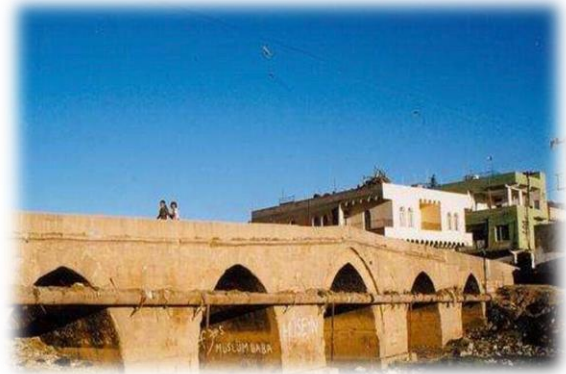

Foto 2: Tarihi Taş Köprü

Kültür ve Turizm Bakanlığı Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Kızıltepe kenti, tarihte Dunaysır ve Koçhisar ismi ile anılmış, ilk tarihi devirlerden itibaren kültürün ve medeniyetin beşiği olmuştur. Kentin, kültür ve medeniyete dair en parlak dönemlerini, Artuklu döneminden kalma eserler yansıtmaktadır. Bu eserlerin en önemlileri; Kızıltepe - Ulu Cami, Tarihi Taşköprü, Harzem Köyü Taceddin Mesut Medresesi ve Şahkulubey Kümbeti'dir (2021).

Foto 3: Taceddin Mesud Medresesi

Foto 4: Şahkulubey K.

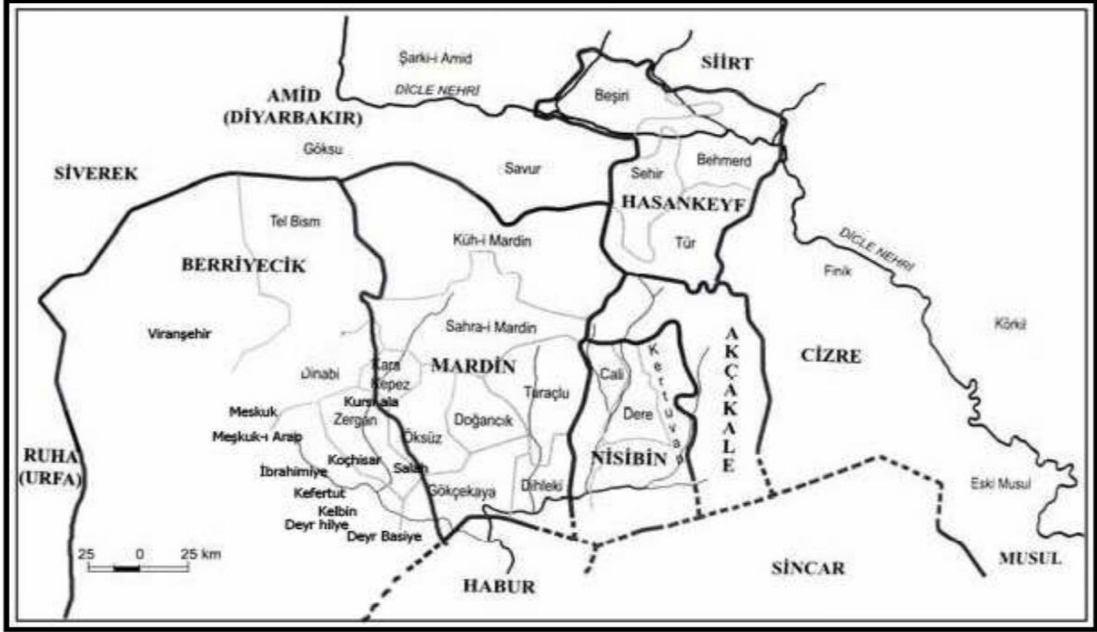
Kızıltepe'nin kuzeybatısında yer alan Tarihi Dunaysır Ulu Cami, Artuklu hâkimiyeti zamanında inşa edilmiştir. Kesme taş ve tuğladan yapılmış olan bu cami, dış görünüşü ve yapı detayları yönünden Meyyafarkin Ulu Camisi'ne benzerlik göstermektedir. Bir başka eser ise XIII. yüzyılda ilçenin 8 km. kuzeydoğusunda Zerkan Suyu kıyısında bulunan Harzem Taceddin Mesud Medresesidir. Bu eser de Artukoğullarından kalma bir yapı olup geçmişten günümüze ışık tutmaktadır. Yine aynı şekilde XII. - XIII. yüzyılları arasında inşa edildiği öne sürülen Tarihi Dunaysır Taş Köprü, Mezopotamya'dan Anadolu'ya gelen kervan yoluna geçit niteliği taşıdığı bilinmektedir. Tüm bu detaylar bölgesel gelişme bağlamında ilçede küresel bir döngünün olduğunu ortaya koymakta ve buna yönelik sosyal politikaların uygulanması gerektiğini açığa çıkarmaktadır (Kılıcı, 2007: 310-314).

Kızıltepe şehir merkezinde bulunan ve günümüzde de halen varlığını koruyan Şahkulubey Kümbeti, Osmanlılar döneminden kalma bir yapı olduğu, dönemin önemli bir avarız beyine ev sahipliği yaptığı ve Diyarbakır sancak beyinin fermanıyla bölgeyi Arap kabilelerine karşı korumakla görevlendirildiği bilinmektedir (Göyünç, 1991: 32).

Artuklu İlgazi yönetiminde yer alan Mardin ve çevresi (Kızıltepe), hükümdarlar tarafından vergilerin düşük tutulması sebebi ile hem iktisadi hem de kültürel yönden büyük bir canlılık yaşadı. Bu durum ticari hayatın gelişmesini sağlayıp neticede Artuklu hâkimiyetindeki şehirlerin hem iktisadi hem de kültürel yönden gelişme evresine girdiğini ortaya koydu. Bu sebepten dolayı diğer bölgedeki insanlar Artuklu hâkimiyetindeki şehirlere akın etmeye başladı. Sonuç olarak şehirdeki kültürel hayatın gelişmesi de hızlandı (Aslan, 2008: 260).

Artuklular döneminde Mardin, Kızıltepe (Kosar, Dunaysır) ve Nusaybin şehirleri; ekonomik, siyasal sosyal ve kültürel açıdan gözde bir boyut kazandığından dolayı şair ve edebiyatçıların da uğrak merkezleri haline gelmiştir. Bu durumun en güzel örneğini Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisininin 20. cilt'inde yer alan "İbn İlalmış" biyografisininin Hilyetü's-seriyyin min havâşşi'd-Düneyseriyyin adlı eserinde açıkça görebilmekteyiz (TDV, 1999).

Harita 2: XV.-XVI. Yüzyılda Günümüz Kızıltepe İlçe Sınırları İçinde Kalan Berriyecik Bölgesi

Kaynak: (AYDIN, 2001, 217)

Mardin ili üzerine ele alınan "Aşiret - Cemaat - Devlet" adlı eserde Kızıltepe ilçesinin önceden Berriyecik olarak adlandırılan bölge içinde olduğu haritada da gösterildiği gibi atfedilmiştir. Haritadan da anlaşıldığı gibi Kızıltepe ilçesinin; Suriye devleti başta olmak üzere Habur, Sincar ve Musul bölgelerini de kapsayan Irak devleti ile önemli ticari kesişim noktaları üzerindedir (Aydın, 2001: 217).

Osmanlı döneminde Nahiye olan Koçhisar (Kızıltepe), Cumhuriyetin ilanı olan 1929 tarihinde Koçhisar ismi ile Mardin iline bağlı ilçe statüsüne kavuşmuştur. 1931 yılında ise Koçhisar olan ilçenin adı "Kızıltepe" olarak değiştirilmiştir. Bu da Kızıltepe'nin Türkiye Cumhuriyeti nezdinde ilk yıllardan itibaren jeostratejik açıdan önemli bir alana sahip olduğunu göstermektedir (T.C. Kızıltepe Kaymakamlığı). Ayrıca devlet nezdinde birçok alanda önemli bir noktada olması bölgesel gelişimin ve küreselleşmenin olduğunu buna yönelik sosyal politikaların da uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Birden fazla (17) medeniyete ev sahipliği yapmış kültür şehri olan Kızıltepe'nin verimli topraklar olarak anılan Mezopotamya ovasına kurulmuş olup önemli ticaret yollarını barındırması, kara sınırı ile bir devlete komşu olması, Musul, Sincar ve Habur üçgeni olarak anılan ticaret bölgelerinin kesişim noktasında bulunması şehri bir hayli ön plana çıkarmıştır. Makalede daha önce de dile getirildiği gibi kentin birçok şair ve yazarın eserlerine yansımaları durumu da önem atfetmektedir.

Ele alınan veriler ile tarih boyunca ticaretin etkisiyle kentin yapısında gelişmelerin olduğu, bu gelişmelerin; cami, medrese, han, yol, kümbet, kervan konaklama yerleri vb. gibi yapılarla günümüze halen taşındığı görülmektedir. Makalenin girişinde de verilen örnekler bunu bilimsel olarak da kanıtlayıp desteklemektedir. Bu durum ekonominin önemini ortaya çıkarmakta ve ticaret, turizm, eğitim vb. gibi diğer alanlara da yer açtığını ortaya koymaktadır. Devletin böylesine önemli alanların sürdürülebilirliği üzerine sosyal politikalar uygulaması oldukça önemli olup, bütün alanlarda gelişime katkı sağlayacaktır.

Birçok araştırmacı ve yazara göre ekonomi küreselleşmenin temelini oluşturmaktadır. Küreselleşmenin, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarının da devamını getiren bir yapı taşı olduğu ileri sürülerek, bunların temelini ekonomik yapı olduğu belirtilmektedir. Ticaretle birlikte ulusların birbirlerine yaklaşmaları ve ticaretin yanında diğer sosyo-kültürel ve siyasi aktarımları da yaptıkları görülmektedir. Ticaret temelli yürütülen ekonomik sistem diğer alanlara da dolaylı / doğrudan etki ederek küreselleşmenin temelini oluşturmaktadır (Kaya, Erdem ve Sezer, 2020: 484). Ortadoğu'da ülkesel açıdan Irak ve Suriye başta

olmak üzere Anadolu'nun da birçok ticaret güzergâhları içinde yer alan Kızıltepe (Qoser -Kosar - Koçhisar - Berriyecik - Dunaysır) uluslararası ticaretin işlendiği İpek Yolu sayesinde uluslararası camia adına küresel bir pazar halini almaktadır. Bu durum Kızıltepe'nin ekonomi başta olmak üzere siyasal sosyal ve kültürel açıdan küresel bir boyut aldığını yansıtmaktadır.

2011 yılında Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları taleplerinden doğan; protesto, miting, gösteri, iç çatışmalar vb. ile genel olarak adlandırılan "Arap Baharı" devletlerin halklara yönelik sosyal politikaların uygulanmaması sonucu ortaya çıkmıştır. Muhakeme dergisinde ele alınan bir araştırma makalesinde Kızıltepe ilçesine yerleşen Suriye halklarının belirli ifadeleri olmuştur. Bu ifadeler Suriye halklarından daha önce ilçeye yerleşen akrabalarının olması, ilçede aile fertlerinin çalışacak iş bulması, kalacak evlerin yeterli sayıda olması vb. gibidir. Yapılan açıklamalar sonucu ilçeye yerleşimin olması ve Arap halklarının burada geleceğe yönelik planlarının olması ilçenin ekonomi başta olmak üzere siyasal, sosyal ve kültürel politikalara haiz alanların uygulanması gerektiğini tekrardan ortaya koymaktadır (Abay ve Güllüpnar, 2020: 44-45).

2. SONUÇ

Yenileşmenin ve gelişmenin bir unsuru olan küreselleşmenin, bölgesel gelişme bağlamında sosyal politikalara etkisi oldukça önem arz etmektedir. Özellikle birçok aletin, ideolojinin, sistemin, dinin vb. yapıların doğduğu ve geliştiği, her şeyin ilkinin yaşandığı: ilk yazı, ilk devlet, ilk şehir, ilk su kanalları, ilk kanunlar ve daha niceleri olarak anılan bu topraklar dünya üzerinde yer alan tüm ulusların gözde noktasıdır. Böylesine inanılmaz zenginliğe ev sahipliği yapan Kızıltepe büyük bir şansı da bünyesinde ihtiva etmektedir. Naçizane ele alınan "Bölgesel Gelişme ve Küreselleşme Bağlamında Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği" adlı araştırma makalemizde de bu durum Kızıltepe örneği ile ortaya konulmakta ve gerekli veriler ile açıklanmaktadır. Kızıltepe (Qoser, Dunaysır, Koçhisar, Berriyecik) ilçesi tarihte Mezopotamya olarak anılan Dicle ve Fırat havza sınırları içerisinde yer alan, Suriye Arap Cumhuriyeti'ne komşu, Habur, Sincar ve Musul bölgelerini de kapsayan Irak devleti ile önemli ticari kesişim noktaları üzerindedir. Bu durum bölgenin ve yerelde ise ilçenin geçmişten itibaren önemini vurgulamaktadır. Bölgesel gelişmenin amacına ulaşması, istikrarsızlıkların yok edilmesi için bölgede nüfus, eğitim, sağlık, altyapı vb. hizmetlere daha çok önem verilmesiyle birlikte sosyal politikalara haiz alanların yaratılması gerekmektedir.

Kaynakça

Abay, A. ve Güllüpnar, F. (2020). Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği. Muhakeme Dergisi, 3 (1), 37-60. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1173040>, E.T. (24.09.2021).

Arslan, İ. ve Ay, H.M. (2007). Güneydoğu Anadolu Bölgesine Yönelik Uygulanan İktisadi Politikalar, KMU İİBF Dergisi, Yıl:9, Sayı:13, 412-423. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/107454>

Aslan, A. (2008). Artuklular Zamanında Düneysir (Kızıltepe)'de Arap Edebiyatı Çevresi, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, yıl:13, sayı:20, 260-281. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/257602>

Aydın, S. Kudret, E. (2001). Mardin Aşiret - Cemaat - Devlet, 2. Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Bedir, E., Alper, Y., Tokol, A., Özaydın, M. M., Metin, B. (2014). Sosyal Politika, 3. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. "Erişim Adresi: <https://sbmyo.ssiirt.edu.tr/dosya/personel/2017216131128387.pdf>", E.T. 11.10.2021.

Cevat İzgi, "İBN İLALMIŞ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibn-ilalmis>, E.T. (06.09.2021).

Göyünc, N. (1991). XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Kaya, F. Erdem, A. ve Sezer, Ö. (2020). Sosyo-Kültürel Hareketlerle Küreselleşmenin Türkiye'ye Etkileri. The Journal of Social Science, 4 (8) , 481-496. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1285234>

Kılıcı, A. (2007). Kızıltepe (Koçhisar) Ulu Cami ve Onarımları, Makalelerle Mardin II Ekonomi - Nüfus Kentsel Yapı, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi, Yayın No: 8, s. 309-325, İstanbul.

Öztürk, C. (2009) Kızıltepe İlçesi (Mardin) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Sezer, Ö. (2021). Türkiye'de Gelişimin Bölgesel Küresel ve Sosyo-Politik Etkisi, Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi, 5 (1), 260-279. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1822907>

T.C. Kızıltepe Kaymakamlığı. (2021). <http://kiziltepe.gov.tr/tarihcesi-30-12-2009>, E.T. 24.09.2021.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021). <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56496/kiziltepe-ilcesi.html>, E.T. 02.09.2021.